

del pueblo, en las cuales no bastaba la capacidad de ninguna mezquita de la población» (*Disert. y Opúsc.* II, 327).

En efecte el Himyarí (Ss. XIII-XV) descriu la *muşàllà* 'r-rabað «l'oratoire de faubourg» en els afores de Córdova, a l'aire lliure (text, 141.8, trad. 169); i usa el mot altres vegades, p. ex. parlant del raval *al-muşàllà* d'Almeria (p. 221); sovint sense vocal en la primera síl·laba, i en una de les cites comprovo estar vocalitzat *mu-*; altre passatge, p. 226; i veg. encara Levi-Provençal, *Esp. Musulm. Xe. S.*, p. 223 i nota 3. Més documentació i descripcions de la *muşàllà* Torres Balbás (XIII, 167-180). Però com que cap d'ells no presta atenció a aquest punt, i fent-ho tots en lletres àrabisques, ho donen en general sense vocalitzar.

L'hispano-àrab vulgar substituï el dotzenes de casos la preformativa *ma-* per *mu-*: és fet ben conegut, del qual n'hi ha dotzenes de testimonis en els arabisms catalans i hispano-portuguesos (en tracta Dozy-Eng., *Gloss.*, p. 184, i justament com a normal en els «nomina loci» com ho ha vingut a ser el nostre). I igualment es produï l'ultracorrecció *mo-* → *ma-*, p. ex. en el cast. *maravedí* < *murabití*, d'on prové el cat. *morabetí*, de la qual parla i dóna cites MzPi., *Orígenes*, 185. Així també es conфонia *mi-* amb *ma-* i *mo-*, com veiem en *Miravet/marabut*, -bú; *mirşam* → *marçhamo* (DECH III, 846); *mişraqa* > *matraca* (DECH III, 884); de manera que, de fet, del que hem de parlar és d'embull general entre les tres preformatives àrabisques. El cas present *mu-* > *ma-* el tenim comprovat en *muşarram* → *majarrana/marrano* (III, 860a56), l'invers en *marlota/molota* (III, 854b), *mawşim* > *monzón* (IV, 133). I en el nostre mot concret en la variant *almazella* de les Ordenaciones de Granada (117, 119, f° 231v°).

El mot s'usà també amb una altra aplicació: «*Almocella* --- sorte de tapis ou couverture --- petit tapis sur lequel on s'agenouillait pendant la prière --- du verbe çàllà 'prier'» (Dozy-Eng. 119); Eguilaz trobà encara «*almocela*: colchoneta, entre la gente popular andaluzà» i cita variants cast. *almoçala*, *ozalla*, *-zela*, *-ozelia*» (així en Villanueva, *Vi. Lit.* VI, 252, i *almuzalla*, *Esp. Sagr.* XVIII, 332); però també *almazela* (Dozy-Eng., p. 118): prohibien «ningun --- hacer hazes de almadragues, ni de *almazelas* ni fustanes ---» les *Orden. de Granada*, l. c. Pel que fa a la terminació ja hem vist que generalment la *ll* àrabisca hi passà a *l* i que la *a* de l'àrab hi apareixia tan aviat en forma de *á* com tornant-se *é*; també en les *Cantigas* d'Alfons el Savi apareix una catifa anomenada *almocela* (veg. DCEC I, 2033.9, i 28ss.).

Ens diuen que les *al-muşàllà* oratoris forans eren en els afores d'una ciutat gran. I aquí es tracta evidentment de Lleida, la *Làrida* de la nostra taifa; per més que Almacelles, a uns 10 k., ja no es pot dir que en sigui un raval; però és que el terme rural d'Almacelles ara encara s'estén molt cap a Lleida, si bé avui només arriba a uns 10 k. del centre urbà. No dubtem, però, que el nom començà aplicant-se a la part del terme pròxima de Lleida; i fins és probable que abans el

nom s'hagués aplicat també a paratges encara més propers. Com ens ha dit Lladonosa, n'havia començat per ser el nom de partides merament rurals, i només tardanament es transformà en un municipi. Jo crec que l'*al-masàllà* primitiva seria cap allà on avui hi ha el llogaret dit *Almacelletes*, que es troba uns 6 k. més al SE., o sigui cap a 2/3 del camí del centre de la ciutat fins al poble, i potser encara havia abraçat llocs més propers. Avui *Almacelletes*, el mateix que *La Saida*, designen poblats de cases escampades; quan més tard el poble creixé i el seu nom es concretà en l'aglomeració més gran, el mot *Almacelles* es devia entendre com a designació de tot plegat; i, en inflar-se cada cop més el nou *Almacelles*, van distingir l'altre amb el diminutiu *Almacelletes*.

Aquest nom s'ha repetit en algun altre topònim català. Car bé pot ser que també es vagi aplicar a oratoris forans de poblacions menys grans. Casac. va recollir *La Mossalla*, indret del terme de Ribarroja d'Ebre no lluny del poble.

En fi, prop de Sta. Coloma de Queralt, un altre, que consta d'antic, amb variants que ho compliquen una mica, fins a deixar-nos alguns dubtes. L'havia comunicat en Joan Segura al BDL (III, 1906, 85) escrivint-lo *Almosella*. També ens ho comunica CCandí d'un doc. de l'arx. de Sta. Coloma, datat de 1260, «in termino de Monte Superbo et cum termino de *Almosella*» (*Mi. Hi. Cat.* I, 81); amb aquell pseudònim llatinitzant, és clar que vol dir 'Montergull, -argull', que és 3 o 4 k. al N. de Sta. Coloma; com que les dues formes citades són idèntiques, i la *-s-* del doc. podria ser sorda, res s'oposaria fins ací a identificar-ho amb el nostre arabisme (amb *-ella* com a *Almacelles* i amb *Mo-* com el de Ribarroja), majorment vist que Mn. Segura era l'arxivier i arxipreste de Sta. Coloma, per tant es pot tractar d'un sol i mateix doc.

Només ens podria deixar algun escrúpol una afirmació que hi fa Carreras Candí: «és *Almonsella* o *Almoella*». Aquella forma pot sortir planerament d'*Almosella* amb propagació de nasal. L'altra çauria perdut una *-z-* intervocàlica, segons l'evolució *rosella* > *roella*, ACUTIARE > *agubar*? ¿Caldria pensar, llavors, en un ètímon amb *-z-* àrabisca perduda després, igual que una *s* sonora catalana? Seria escrúpol fundat, si sabéssim que Segura o CCandí ho havia oït així; però cap dels dos no es dignava escoltar la pronúncia del poble, massa crèduls davant les grafies dels documents i davant llurs càbales etimològiques. Crec doncs que podem desestimar del tot aquest escrúpol.

Almacerof, V. *Almassarof*

ALMACTÀ O AUMATA

Nom de diversos indrets valencians i occidentals, provinent de l'àr. *maqta* 'pedrera, lloc on es talla pedra'. El més conegut és una església i antic convent dins la ciutat de Balaguer: *Almatà* (Reig Vilardell, *Monografies de Cat.*, s. v. *Balaguer*); allí també nom